

אם בטלו כמה שבתות י"א שאין לקרות בשבת הבאה כי אם הסדרה האחרונה הסמוכה לזו. (הר"ם מייק – ע"טו). וי"א שצריך להשלים בצבור כל הסדרות שביטלו. (א"ר (שם) סמוכה לה להשלמת התפלה, ושם הלא קיימת לן בסימן ק"ח דאין משלימין אלא תפלה הסמוכה לה). ומאגר"א משמע כהדנה הראשונה. (מ"ב (סי"ב ו). ועיי"ש (סי"ק ו) לענין אם היו שתי פרשיות מחוברין ולענין פרי ירחין).

רוב הצבור שמע

אם בטלו הקריאה בביהכ"נ אחת ורוב הצבור מביהכ"נ זה שמעו קה"ת בביהכ"נ אחרת אי"צ להשלים אבל אם רוב הצבור לא שמעו כלל אף על פי שיש שם בית כנסיות אחרות שקראו שמה כד"ן מ"מ אותן שלא שמעו הקריאה והם רוב הצבור יש ביהכ"נ זה צריכין להשלים הקריאה. (מ"ב (סי"ק ז) בשם שערי אפרים). ועכ"פ אם הצבור מוחל מחמת שאין טרחה דצבורא ראוי להשלים. (ע"י בדינים והנהגות לחזו"א (א), ומועשה איש (ח"י ע"מ קכב-קכד. ח"ה ע"מ יד)).

לא התחייבו בקריאה בצבור

החייב להשלים הוא דווקא באופן שהתחייבו הצבור בקריאה בעת התפילה אלא שמחמת סיבה ואונס לא קראו את קריאת התורה, כי אז חלה עליהם חובת קריאת התורה, אבל במצב שבית הכנסת היה סגור, לא חלה החובה על הציבור, לכן אין חיוב להשלים את הפרשיות החסרות. (שערי אפרים (שער ז אות ט), וכן מסתבר כי לא חלה חובת קריה אלא על עשרה כמבואר בבבלי" (סי קלה). ע"י בבבל החכמה (ח"א סי ז אות יב) הביא שיש חולקים אולם ראיתו ניתן לדחות שקראו לא מכל חוב. אלא משום שהשלים, פרט לאותן משבות יעקב (ח"י סי ו) שמשמע שחייבים. ואם הצבור מוחל שאין משום טרחה דצבורא ראוי להשלים. (ע"י בדינים והנהגות למרן החזו"א (א), ומועשה איש (ח"י ע"מ קכב-קכד וח"ה ע"מ יד)).

קריאת שני החמישי

דוקא קריאה של שבת יש לה תשלומים אבל אם בטלו הקריאה בשני וחמישי אין לו תשלומין ליום שאחריו. (בה"ל (שם ד"ה שבת אחת) בשם האחרונים דלא כעטרת זקנים).

פ פ ח

תענית בכורות

לחשתף דרך הטלפון

הבכורות מתעניין בערב פסח. (ש"ש (סי' תע ס"א)). ונוהגים כיום להקל ולאכול בסעודת סיום מסכת, והמנהג שמתקבצים להמסיים קודם שסיים ומסיים לפנייהם המסכת ושומעים ומצטרפים עמו בשומרו ואחר כך עושין סעודה. (מ"ב (שם ס"א)). ואם אין בידו לבוא להשתתף בסיום, בשעת הדחק, כמו במצבנו עתה, יכול לסמוך על שמיעת הסיום דרך הטלפון וכדו'. (הגרשו"א זצ"ל (מעדני שלמה ח"א ע"מ ב). וע"י בשמעתא עמיקתא גליון קנ"ח).

מכירת ושריפת חמץ

מכירה על ידי שליח או דרך הטלפון

ישראל רשאי למכור או לתת במתנה גמורה חמצו לאינו יהודי, אפילו שיועד שלא יגע בו כלל אלא ישמרו לו עד לאחר הפסח ויחזור ויתנו לו. (ש"ש (סי' תמח ס"א). ובדמינו נהגו למכור החמץ על ידי שליח, והיינו שהקהל נותן לרב שטר הרשאה לבית הדין למכור החמץ עבורו. ומי שאין בידו למסור השטר הרשאה בעצמו, יכול למנות שליח במקומו, ויכול לעשות כן אף ע"י הטלפון. (הגרשו"א זצ"ל (סדרו פסח חללכתי פי"א אות ד)).

חובת בדיקה במקומות שלא יכול לבדוק מחמת סגר על העיר

תקנו חז"ל שבתפלת ליל י"ד בניסן בודקים החמץ לאור הנר, בחורין ובסדקין, בכל המקומות שדרך הלכנס יש חמץ. (ש"ש (סי' תלא)). ואם לא בדק בלילה בודק ביום י"ד בברכה. ואם לא בדק בודק בפסח בברכה. (ש"ש (סי' תלה ס"א) ומ"ב (סי' קה)). ואם לא בדק אף תוך הפסח יבדוק לאחר הפסח ללא ברכה. (ש"ש (סי' תלה ס"א) ומ"ב (סי' קה)). ואם אין לו צורך להשתמש במקומות אלו יכול להשכיר אותם לעכו"ם במכירת חמץ ע"י מהפטר מהבדיקה.

ביעור חמץ

למכור בתורה לבער או לאבד החמץ מרשותנו. (ש"ש (סי' תמג) ומ"ב (סי' ק"א)). ועל כן נכון שלא למכור לעכו"ם כל החמץ הנשאר בירושתו, עד מנת לקיים מצות השבתה בשעה ששית בחמץ שלו. ולכל הפחות ישאיר כזית חמץ. (מ"ב (סי' תמח ס"א) וסי' תלה). (ובתי הדינים מההכשרים המהודרים מתנים עם עכו"ם במכירת החמץ, שיקנה החמץ רק בסוף השעה הששית, עד מנת שיוכלו בעליהם לקיים מצות שריפה בחמץ שלהם).

אין בידו לשרפו

אם אין בידו לשרפו, ניתן לאבדו על ידי שמפורר החמץ לפירורים דקים וזורה אותם לרוח, או זורקו לים. וכמו כן ניתן לזרקו בכיור, באסלה וכדו'. (ש"ש (סי' תמח ס"א) ומ"ב (סי' תמג)).

שימוש באבלוהו ג"ל

מותר להשתמש באבלוהו ג"ל בפסח ללא אישור מיוחד, ומ"מ לכתחלה יזהר שלא יגיע למגע באוכל. (ע"י מנחם חסידות. וע"י בשמעתא עמיקתא גליון קע"ט). ומותר להשתמש בג"ל זה בשבת ויו"ט אם הוא עשוי כנוול הנספג בגוף ללא צורך במים. (ש"ש (פי"מ אות יד)).

טבילת כלים

השתמשות בכלי שאינו טבול

כלי מתכת או זכוכית שנקנה מעכו"ם חייב טבילה. ומלבד חובת הטבולת יש איסור להשתמש בכלי כזמן שאינו טבול. ואיסור זה הינו מדרבנן. (בה"ל (סי' שכג ס"א) וזו, ואכמ"ל).

אין בידו להטבילו

אף אם אין בידו להטביל הכלי, וכגון שאין בור הטבילה פתוח וכדו', אסור להשתמש בו ללא טבילה. (אפילו לדעת הפוסקים כלי מלון וכדו' מחמת שאין בידו להטביל הכלי). (הגרשו"א זצ"ל (שם טבילת כלים פי"ד אות ד). וע"י עוד בזה בשמעתא עמיקתא גליון קפ"ו).

כלים שאולים שאין בידו להטבילים

יש מי שאומר ששם שואל כלי החייב טבילה אם אין בידו להטבילו מחמת אונס כגון במקומות שהמקוה כלים סגור והוא לא השתמש בו ללא טבילה. (ע"י ספר טבילת כלים (פי"ד מהג ד) בשם הגרשו"א זצ"ל שכת' דאע"י שלדעתו כל שהוא אונס על הטבולת ורשאי להשתמש בו ללא טבילה מ"מ עד כאן לא היקל אלא בכלים שאולים שיעקר חובת הטבילה מוטלת על הבעלים (ע"י במנח"י (ח"א סי' מד) מחייב השואל הוא רק מדרבנן), משא"כ כשהבעלים עצמם לא יכולים להטבילים. ולפי דבריו במקום אונס רשאי לתת הכלים לחברו במתנה ולחזור לקחת אותם בהשאלה. אולם המהר"ל דיסקין (קו"א סי' ה אות קלו) כתי' דאין זה מהני. וע"י עוד בצ"ח (ח"ה סי' ב) אות ד"ה (למד) ובחוט שני (ט"כ"ח ע"מ נח).

לתת אותם לעכו"ם במתנה או להפקירם

במקומות שהמקוה כלים סגור והוא לא השתמש בו ללא טבילה. (ע"י ספר טבילה. (ע"י ספר טבילת כלים (פי"ד מהג ד) בשם הגרשו"א זצ"ל שכת' דאע"י שלדעתו כל שהוא אונס על הטבולת ורשאי להשתמש בו ללא טבילה מ"מ עד כאן לא היקל אלא בכלים שאולים שיעקר חובת הטבילה מוטלת על הבעלים (ע"י במנח"י (ח"א סי' מד) מחייב השואל הוא רק מדרבנן), משא"כ כשהבעלים עצמם לא יכולים להטבילים. ולפי דבריו במקום אונס רשאי לתת הכלים לחברו במתנה ולחזור לקחת אותם בהשאלה. אולם המהר"ל דיסקין (קו"א סי' ה אות קלו) כתי' דאין זה מהני. וע"י עוד בצ"ח (ח"ה סי' ב) אות ד"ה (למד) ובחוט שני (ט"כ"ח ע"מ נח).

ליל פסח

הלל ביחידות בליל פסח

המתפלל ביחידות בליל יו"ט של פסח אומר הלל בברכה (לנוהגים כן חבדן עליו בצבור). (ברכ"י (סי' תפז אות ח) בשם הרמ"ע מפאנו והובא בכה"ח (שם אות מב). וכן מבואר בתשובה מאהבה (ח"א סי' צ) בשם הנה"י). ויש מי שאומר שיש לאמרו בלי ברכה. (הגרשו"א זצ"ל (הגדה של פסח ע"מ 21)).

אמרית החגה

מצות עשה מה"ת לספר בנסים ונפלאות שנעשו לאבותינו במצרים בליל חמשה עשר בניסן, ומצוה להודיע לבנים ואפילו לא שאלו שנאמר והגדת לבנך, אין לו בן אשתו שואלתו, אין לו הוה שואלין זה את זה מה שנשנה הלילה הזה, ואפילו היו כולן חכמים, היה לבדו שואל לעצמו מה נשתנה הלילה הזה. (רמב"ם (ח"מ פי"א ה"א-ה)).

הלל שבגדה

אומרים הלל בגדה, ולכתחלה יש לגמרו (עם הברכה) קודם חצות. (רמ"א (סי' תעו ס"א) ומ"ב (שם סי' ק). מצוה לחזר אחר זימון באמירת הלל כדי שאי יאמר ויענו אחריו "הודו לה"י. ומצוה מן המובחר שיהיו שלשה (כדי ששנים יענו אחריו). (ש"ש (סי' תעט ס"א) ומ"ב (סי' טו). ויכול לצרף לזימון כדי שיענה אחריו, אף את מי שלא אכל עמהם. (רמ"א (שם)). ואם אין בביתו י אנשים יכול לצרף את אשתו ובניו שהגיעו לחינך. (מ"ב (שם)). ובאופן שאין ג' אלא רק שנים שניהם אומרים "הודו". (מ"ב (סי' יא)). ואם הוא לבד יאמר הודו פעם אחת בלבד.

שימוש באמצעים אלקטרוניים לשיחות ועידה

אין להשתמש באמצעים אלקטרוניים לשיחות ועידה בליל הסדר אף אם המכשיר דלוק מערב יו"ט. ובמקום חשש פקו"י ישאל שאלת חכם.

תספורת בחול המועד וספירת העומר

תספורת במועד

אין מתגלחים ומסתפרים במועד (ש"ש (סי' תקלא ס"א) ומ"ב (סי' קא)), בין ע"י ישראל ובין ע"י עכו"ם. (בה"ל (שם ד"ה אין)). ומ"מ השנה מחמת שהמספרות היו סגורות לפני החג או מחמת חשש הדבקות לא היה אפשרות לאנשים רבים להסתפר, כיון שהוא אונס מפורסם וגלוי לכל אם מתאפשר לו להתגלח במועד רשאי להתגלח אם יש צורך בכך. (ע"י במ"ב (שם סי' קה). ובע"ה"צ (סי' תקלב אות ב) שמוכח שבמקום אונס מחמת אונס מפורסם אף אם היה בידו להתגלח אלא שמחמת טרדה לא עשה כן רשאי להתגלח במועד. וכן הדין למי שהיה מבודד במלון לפני החג וכדו' ולא היה לו פנאי לגלח קודם המועד כגון שיצא במועד או בעיו"ט סמוך לחשיכה רשאי לגלח במועד. (ע"י בשו"ע (סי' תקלא ס"א) ומ"ב (סי' קא)).

כספית העומר מחמת צער

יש אומרים שמי שרגיל להסתפר ויש לו צער בגידול השער יכול לגלחו בספירת העומר כי אין זה אלא מנהג. (רדב"י (סי' תרפו) והגר"ח פלאגי (הגהות על הרשב"א ח"ה סי' רעא)). אבל להלכה הדבר אסור להספיע שער מריבו השער. (כן משמע מהבה"ל (סי' תגט) פסקא שהמותרים להסתפר בחוה"מ מותרים להסתפר בעומר, ובהח"מ אסור להסתפר אף שיש לו צער מחמת שרגיל להסתפר, כמבואר בשו"ע (סי' תקלא), במ"ב ובבה"ל (שם)). ויש לדחות דשמא הבה"ל למד מחוה"מ לקולא בלבד כי אין זה אלא מנהג, וצ"ע. וע"י בשמעתא עמיקתא גליון צ"ז). ומ"מ מותר להסתפר אם צריך לעשות כן לצורך בריאות. (ערוה"ש (אות ג), וכן מותר אם ירבי השער גורם לו מיוחש הראש. (כה"ח (אות יז ואות טו)).

לא הסתפר אונס

המותרים להסתפר בחול המועד מותרים להסתפר אף בספה"ע, ואם כן בשנה זו שרבים לא היה להם אפשרות להסתפר מחמת שהמספרות היו סגורות לפני החג (או מחמת חשש הדבקות) המקל להסתפר בימים אלו במקום צורך יש לו על מי לסמוך. (ע"י בה"ל (סי' תגט) ע"י ב"ד (הנהגים) שדין ספה"ע כד"ן חוה"מ. וע"י באג"מ (א"ח ח"ב סי' צו) שתמה על הביאור הלכה והחזיר בכה"ג דוקא כשיש משום ניוול. ובמקום צורך יש למקל על מי לסמוך).

עניני חושן משפט

תשלומים לעובדים המובטלים (גנים, היידרים וכדו')

עובדים, מלמדים וכדו', שאין בידם למלאות תפקידם מחמת מכת מדינה כגון התפשטות מגיפה (ע"י ברמ"א (סי' שכב ס"א) ובש"ח (סי' שלח ס"א)), י"א שהפסד הנגרם מחמת זה הוא על בעל הבית (המעסיק והורי התלמידים) ועליו לשלם משכורתם אע"פ שלא עבדו. (ע"י ברמ"א (סי' שלח ס"א)). וי"א שעליהם להתחלק בהפסד בשווה. (סמ"ע (סי' שלח ס"א)). וי"א שדוקא אם הממשל לא נתן ללמוד וכדו' והמלמד מוכן לקיים תנאו, ההפסד על בעה"ב, אבל במגיפה או שאר מכת מדינה שגם המלמד נאלץ לברוח וכדו' ההפסד על המלמד. (ערוה"ש (שם)). (ודעת התיבוב (ר"ס) שכל שאם חלה הנער או שברר מחמת דבר, שגאס מחמת חג הדבר שכבר שאין לו לשמור פטור המעבי"ב מלשלם). ולמעשה כיון שיש מ"ח בדרב א"ה הבעל הבית מוחזק בממון מעיקר הדין אינו חייב לשלם. (ע"י במהר"ם פאדואה (סי' לו) שכת' שבמקום ספק אזלינן אחר המוחזק). ומ"מ ראוי להתפטר לשלם חצי (והכל לפי הענין שאם המלמד עדיין מלמדו דרך טלפון וכדו' יש לשלם על כך. מאידך יש לכנות את ההוצאות השוטפות שאין צורך להחזיר כעת כגון הוצאות נקיון, מזון וכדו'). (החת"ס (אורח"מ כלל ז סי' י) ומועשה שהיה הורה להתפטר והוא עצמו שלם הכל. וע"י עוד בזה בשמעתא עמיקתא גליון תכ"ח). ונראה שבאופנים שפטור מלשלם אלא שהפועל וכדו' נזקק, רשאי לשלם שכרו ממעשר כספים. (ע"י בשמעתא עמיקא גליון שצ"ב בענין לשלם שכר לימוד ממעט מעשר).

הבעל הבית מוחזק בממון

אם העובד או המלמד כבר קיבלו הכסף אינם חייבים להחזיר כי הם מוחזקים בממון. (ע"י בקצות (סי' שכב ס"א)). ואם מוחזקים בצ'קים, ע"י בהערה. (המחזיק בצ'ק אם חשיב מוחזק לכאורה תלוי במ"ח הפוסקים הגדרת צ'ק י"א דחשיב כשטר והנותן מותח"ב לשלם. ודעת האג"מ (ח"מ ח"ב סי' טו) דהוי כתשלום ממש כי אסור לבטלו ע"פ דינא דמלכותא. ודעת הגרשו"א והגר"ח פישר זצ"ל (הצ'ק בהלכה פי"א ענף ב הגה ז) שהוא דבר שיש בו ערך עצמי בגין סחירותו. ודעת הגר"מ זצ"ל (חוט שני שבת ח"ב ע"מ שלב) דאין לו נחשב מוחזק במעות כי צ'ק הוא הוצאת פרעון בלבד. וע"י בשמעתא עמיקתא גליון שני"ז. ואם נימא שדינו כתשלום ממש י"ל דחשיב מוחזק אבל לדעת החולקים י"ל דלא חשיב מוחזק. וע"י בבתש"ח (ח"ה פי"ג ה"א כב)).

מנהג הדינה – הסכם על דעת החוק

במקום שיש מנהג מדינה בדברים אלו הולכים לפי המנהג. (ש"ש (סי' רלב ס"א) וסי' יטו). וכן במקומות שיש חוק שהיה קיים לפני העסקה וע"כ הדבר פשט כמנהג ברור הולכים לפי המנהג. (אג"מ (ח"מ סי' עב) והגרשו"א זצ"ל (משפט שלמה ח"א סי' ג ושומר משפט ח"ד סי' פה אות ב)).

התמו הוזה או יש תקנון במקום

כל הדינים הנ"ל נאמרו כשלא התנו אחרת במפורש, אבל אם התנאו הכל הולך לפי התנאי. וכן במקומות שיש תקנון מקובל וע"כ אין משתתפים הכל הולך אחר התקנון. (כי כל תנאי שבממון קיים כמבואר בשו"ע (ח"מ סי' טו סעי' ב, סי' עא סעי' ג וסי' רכה סעי' ה)).

תשלום שכר דירה

שוכר שמחמת מכת מדינה לא יכל לדור בדירה וכדו' פטור מתשלומים. שוכרים שטסו למדינות אחרות ועתה אין בידם לחזור עקב ביטול טיסות של החברות או סגירת שדי התעופה חייבים לשלם עבור השכירות כי אין זה בכלל מכת מדינה, אא"כ מבטלים השכירות מפנים חפזים שבאופן זה פטורים מכאן ולחבא. (מקרה הראשון דומה להא שהביא הקצות (סי' שכב ס"א) שבמקום שהמכה היא על אנשים אם מיעוט אנשים נשאר בעיר לא הולכים אחר הרוב ואמרינן שהיה שוכרו לזה שלא ברח. וק"י ב"י"ד שלא היו צריכים לברוח מהעיר. ועוד י"ל דאין מכה זו ברוב השוכרים כי שאר הדרים באר"י ממשכים לשכור ולדור בדירות, וע"כ חשיב מכה פרטית. וע"י ברמ"א ר"ס ש"ל"ט סי' א שבמכה פרטית אין ספק דדינא אזולין בבור המוחזק. אולם באופן ששכר דירה לפני התפרצות המגיפה ונתנו מקדמה ומחמת התפרצותה נאלצו להנמנ מלבוז יד"ח חלוצת המלחמה. שוב שמענו בשם הגר"מ שפ"ן שליט"ש שבני חו"ל יש בידם לחזור אין הדבר בכלל מכת מדינה אלא בלא אונס. והוסיף שגם מד"ן אונס אין יכול להפסיק אלא לאחר מניין הדירה, אבל כל שעדיין לא פנה הדירה, חייב לשלם מלא השכירות, וגם אם לא פנה באונס, מ"מ זהו חלק מתנאי ההסכם שכל שלא פנה חייב לשלם, ע"כ. וע"י בשמעתא עמיקתא גליון תכ"ח).

ניתן להאזין לשיעורי הלכה מבעמח"א שמעתא עמיקתא שליט"א בקול הלשון – טל': 6761* יש להקיש: 1. קופות נוספות 2. חניכי ישיבות רמות ב' 3. גליון שמעתא עמיקתא

הגליון נתרם בעילום שם לע"י מיננה בת מרדכי ע"ה – לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

© שמעתא עמיקתא – להפצת הגליון במקום מגוריהם או לימודכם נא לשלוח בקשה לדוא"ר: Amikta571@gmail.com